

۸۰ سال حکومت در پایتخت افسانه‌ای ایران

قزوین با بیشترین تعداد کاروانسرا در کشور، جایگاهی بی‌همتا در جاده ابریشم داشته است

معتقدند که نام «قزوین» از واژه «کاسپین» گرفته شده است. کاسپی‌ها که از اقوام باستانی سواحل دریای کاسپین بودند، به مرور در این منطقه سکونت کرده و شهری به نام قزوین را بنا کردند. به همین دلیل، در متون عربی و عثمانی، دریای کاسپین با عنوان «بحرالقزوین» شناخته می‌شود که اشاره‌ای به همین ریشه تاریخی دارد.

اما در زمان شاه اسماعیل صفوی به دلیل نزدیکی به مرز و حملات عثمانی‌ها، شاه طهماسب تصمیم گرفت پایتخت را از تبریز به قزوین منتقل کند. این انتقال باعث شد قزوین برای ۵۰ تا ۸۰ سال مرکز حکومت ایران باشد. در این دوران، سیاحان بسیاری از جمله نمایندگان ملکه الیزابت اول از قزوین بازدید کردند. در دوران شاه عباس به دلیل تهدیدات عثمانی، پایتخت به اصفهان منتقل شد که از امنیت بیشتری برخوردار بود. قزوین با بیشترین تعداد کاروانسرا در کشور، گواهی بر مرکزیت اقتصادی و تجاری بوده و جایگاهی بی‌همتا در جاده ابریشم و شاهراه‌های ارتباطی ایران داشته است. در این شماره از «سرزمین من» از مسیر باستانی و سرزمین تاریخی ری به قزوین رسیدیم؛ راهی که ما را به آشیانه عقاب رساند؛ نگهبانی جاودانه که هنوز هم محافظ این مسیر باستانی است.

خزر (کسپی) قرار داشت؛ بنابراین احتمالاً نام قزوین به این پیوند تاریخی و جغرافیایی اشاره دارد.

در متون یونان باستان، قزوین با نام «راژیا» ذکر شده است که شاید اشاره به موقعیت جغرافیایی و نقش تجاری این منطقه در آن زمان داشته است. بعدها در متون اروپایی، این شهر با نام «آرساس» یا «آرساسیا» شناخته می‌شد. این نام‌ها به‌ویژه در دوره‌های باستانی تا ساسانیان رایج بودند و به احتمال زیاد در ارتباط با تحولات فرهنگی و سیاسی این منطقه در آن دوران هستند. در دوره‌های مختلف، این نام‌ها تغییرات بیشتری یافتند. در دوران اشکانیان، قزوین به نام مؤسس آن «اردپا» خوانده می‌شد که نشان از نقش مهم شهرها در آن زمان دارد. با روی کار آمدن ساسانیان، قزوین به نام «کشوین» شناخته می‌شد که به معنی «سرزمینی که نباید از آن غافل شد» است. این نام به‌طور واضح نشان‌دهنده اهمیت استراتژیک این شهر به‌ویژه در دروازه‌های مهم تجاری و نظامی ایران بوده است. علاوه بر این، در برخی متون قدیمی‌تر، نام قزوین به شکل «قسوین» ذکر شده که به معنای «شهری که مردمی پرصلابت و استوار دارد» است. در نهایت، به‌طور رایج بسیاری از مورخان و باستان‌شناسان معاصر

مهلا داریان / دبیر سرزمین من

صدای زنگوله شترها از دور به گوش می‌رسد؛ صدایی آشنا که با گذشت هزاران سال از آن، هنوز هم یادآور عبور کاروان‌های تجاری جاده ابریشم است. کاروان، بار و بنه‌اش را جمع کرده و از ملگری عازم سفری به دورترین نقطه باختر شده است. مقصد، شهر باستانی قزوین است که خود به تنهایی دروازه‌های مهم در جاده ابریشم و یکی از مناطق استراتژیک در مسیر این جاده باستانی بوده است؛ شهری با قدمت تاریخی چند هزار ساله که در طول تاریخ نام‌های مختلفی را به خود دیده و هر یک براساس ویژگی‌ها و موقعیت جغرافیایی این منطقه در دوره‌های مختلف، معنا و اهمیت خاصی داشته است.

در بخشی از کتاب «اژدهای هفت‌سر» به ریشه‌شناسی واژه قزوین اشاره و اینچنین آورده شده است: در زبان فارسی، ابریشم خام را «قز» می‌نامند و واژه‌های مانند «قزار» به معنای ابریشم‌فروش نیز از این ریشه آمده است. این ارتباط می‌تواند به دلیل موقعیت تاریخی قزوین باشد که در مسیر جاده ابریشم و نزدیک به مناطق تولید ابریشم، مانند گیلان و دریای